

**DELEGATURA
UOKIK W KATOWICACH**

Katowice, 20.07.2010r.

RKT-411-05/09/MK

DECYZJA Nr RKT- 18/2010

I. Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331 ze zmian. Dz.U. Nr 99, poz. 660, Dz.U. Nr 171, poz. 1206, Dz.U. z 2008r. Nr 157, poz. 976, Dz.U. Nr 223, poz. 1458, Dz.U. Nr 227, poz. 1505, Dz.U. z 2009r. Nr 18, poz. 97, Nr 157, poz. 1241) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939) oraz § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 107, poz. 887), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu przeciwko Prudnickiemu Centrum Medycznemu SA w Prudniku w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

1. Na podstawie art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się** za praktykę ograniczającą konkurencję nadużywanie przez Prudnickie Centrum Medyczne SA w Prudniku, pozycji dominującej na rynku organizowania świadczenia usług prosektoryjnych, w stosunku do zwłok osób zmarłych szpitalu prowadzonym przez tego przedsiębiorcę, poprzez nie zapewnienie bezpłatnego przechowywania tych zwłok w chłodni przez okres 48 godzin od czasu zgonu, co jest praktyką ograniczającą konkurencję o jakiej mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i **stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 04.01.2010r.**

2. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów **nakłada się** na Prudnickie Centrum Medyczne SA w Prudniku, karę pieniężną w wysokości 2.470 PLN (słownie: dwóch tysięcy czterystu siedemdziesięciu złotych) płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ww. ustawy, w zakresie opisanym w punkcie I.1 sentencji niniejszej decyzji.

3. Na podstawie art. 77 w związku z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz na podstawie art. 264 § 1 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2000r. Nr 98, poz. 1071 ze zmian.) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, postanawia się obciążyć Prudnickie Centrum Medyczne SA w Prudniku, kosztami opisanego w punkcie I.1 niniejszej decyzji postępowania

w wysokości 25 PLN (słownie: dwudziestu pięciu złotych), oraz **zobowiązuje się** tego przedsiębiorcę do ich zwrotu na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się decyzji.

Uzasadnienie

W toku przeprowadzonego w 2008r. w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej Prezesem Urzędu) postępowania wyjaśniającego w sprawie badania rynku świadczenia przez wybrane szpitale woj. śląskiego oraz opolskiego i ich podwykonawców tzw. usług prosektoryjnych w zakresie mycia, ubierania oraz przechowywania w chłodni zwłok osób zmarłych w szpitalach, Prezes Urzędu uzyskał m.in. informację, iż Prudnickie Centrum Medyczne SA w Prudniku (zwane dalej: PCM lub Szpitalem) nie posiada prosektorium. Z tego też względu usługi przechowywania zwłok wykonuje zewnętrzny przedsiębiorca wybrany przez rodzinę zmarłego do organizacji pochówku.

Ponieważ mogło to w ocenie Prezesa Urzędu świadczyć o nadużywaniu przez Szpital pozycji dominującej na rynku organizowania świadczenia usług prosektoryjnych, w dniu 15.07.2009r. zostało wszczęte postępowanie antymonopolowe w tej sprawie w zakresie wskazanym w punkcie I.1 sentencji niniejszej decyzji.

Postanowieniem nr 2 z dnia 15.12.2009r. Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów dokumenty uzyskane od Szpitala w toku wspomnianego powyżej badania rynku.

W ustosunkowaniu się do wszczęcia postępowania PCM wyjaśnił (karty od nr 3 do nr 6), iż prowadzi działalność w zakresie m.in. szpitalnictwa w ramach utworzonego w tym celu Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej. W strukturze organizacyjnej Szpitala nie ma prosektorium. Sytuacja ta wynika z braku środków finansowych na realizację ww. inwestycji. Zgodnie z zasadami obowiązującymi w PCM, po wykonaniu przez personel pielęgniarski toalety zwłok oraz po upływie 2 godzin, o zgonie informowana jest rodzina pacjenta, która otrzymuje również informacje o działających na terenie Prudnika zakładach pogrzebowych. Dalsze postępowanie ze zwłokami uzależnione jest od procedury przyjętej w danym, wybranym przez rodzinę zmarłego zakładzie pogrzebowym. Szpital nie posiada informacji o opłatach pobieranych przez zakłady pogrzebowe za przechowywanie zwłok.

Toaleta pośmiertna w Szpitalu wykonywana jest bez pobierania jakichkolwiek opłat od rodzin zmarłych. Zdaniem PCM czynności związane z przygotowaniem zwłok do pochówku nie należą do zakresu obowiązków szpitala, co wynika z treści § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 31.10.2006r. w sprawie postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu (Dz.U. Nr 203, poz. 1503).

PCM ponadto wskazał, iż jego zdaniem § 5 ust. 1 ww. rozporządzenia określa jedynie maksymalny czas przechowywania zwłok w chłodni, z czego nie można wnioskować, że jest to czas, przez który zwłoki osoby zmarłej muszą być przechowywane, bowiem pochówek może nastąpić już po upływie 24 godzin od chwili zgonu, co wynika z treści art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 31.01.1959r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jedn. Dz.U. z 2000r. Nr 23, poz. 295 ze zmian.). Jednakże w związku z postawionym przez Prezesa Urzędu zarzutem nadużywania pozycji dominującej, PCM zobowiązał się do zawarcia umowy i poniesienia kosztów jej realizacji z wyłonionym w drodze przetargu bądź zapytania o cenę wykonawcą usług prosektoryjnych tj. umycia, ubrania i przechowywania przez okres 48 godzin zwłok osób zmarłych w Szpitalu. Ponadto Szpital zobowiązał się do wprowadzenia stosownych zmian w aktach wewnętrznych PCM dotyczących zasad postępowania ze zwłokami.

W dniu 15.04.2010r. Prezes Urzędu zawiadomił PCM o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz możliwości zapoznania się z aktami sprawy, z którego to prawa przedsiębiorca jednakże nie skorzystał.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

PCM jest spółką akcyjną, wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 0000215463 (karty od nr 63 do nr 69a). Przedsiębiorca ten prowadzi działalność w formie Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Jak wynika z KRS-u podstawowym celem jego działalności jest przede wszystkim leczenie szpitalne, praktyka lekarska ogólna i specjalistyczna, działalność fizjoterapeutyczna oraz inne usługi. Zgodnie z „Regulaminem porządkowym..” (karty od nr 8 do nr 46) w skład PCM wchodzi m.in. oddziały szpitalne, pracownie diagnostyczne i specjalistyczne.

Postępowanie ze zwłokami osób zmarłych w Szpitalu reguluje ww. Regulamin. Zgodnie z postanowieniami Regulaminu (karta nr 42) po stwierdzeniu zgonu pacjenta, personel pielęgniarstwa dokonuje jego toalety pośmiertnej. Po upływie 2 godzin zostaje zawiadomiony zakład pogrzebowy wskazany lub bezpośrednio zawiadomiony przez rodzinę pacjenta. Tożsame postępowanie przewiduje „Procedura dotycząca zgonu pacjenta” (karta nr 47). Zgodnie z tą procedurą w dalszej kolejności następuje przekazanie zwłok zakładowi pogrzebowemu.

Jak wynika z materiału dowodowego, PCM po zgonie pacjenta wręcza rodzinie „Informację dla rodziny zmarłego” (karta nr 49). Tą drogą rodzina informowana jest o formalnościach jakich musi dopełnić związanych z organizacją pochówku oraz o tym, iż PCM nie ma możliwości przechowania zwłok osoby zmarłej, dlatego też należy je odebrać po dwóch godzinach od czasu zgonu. Szpital informuje również rodzinę, iż pomoc w tym zakresie można otrzymać od czterech zakładów pogrzebowych działających na terenie miasta lub też porozumieć się w tym zakresie z właścicielami kaplic cmentarnych. W informacji tej wskazane są nazwy, adresy i numery telefonów czterech zakładów pogrzebowych działających w powiecie prudnickim. Ewentualne opłaty związane z przechowywaniem zwłok pobierane są przez zakłady pogrzebowe.

Pismem z dnia 07.01.2010r. PCM przesłał kopię umowy nr 2/I/2010 z dnia 04.01.2010r. na świadczenie usług odbioru, przewozu i przechowywania w chłodni zwłok osób zmarłych w szpitalu zawartej z zewnętrznym przedsiębiorcą pogrzebowym (karty od nr 70 do nr 73). Umowa ta została zawarta na okres od dnia 04.01.2010r. do 03.01.2011r. Z treści umowy wynika, iż jej przedmiotem jest świadczenie usług odbioru, przewozu i przechowywania w chłodni zwłok osób zmarłych w Szpitalu. Miejscem przechowywania zwłok jest dom pogrzebowy przedsiębiorcy pogrzebowego. Zgodnie z umową Szpital przekazuje przedsiębiorcy pogrzebowemu zwłoki zmarłego po dokonanej toalecie pośmiertnej, ubrane oraz należycie oznakowane. Obowiązek odbioru i transportu zwłok spoczywa na przedsiębiorcy, z którym została zawarta umowa i który ponosi koszty z tego tytułu. Przechowanie w chłodni odbywa się nie dłużej niż 48 godzin, chyba że zachodzą szczególne przesłanki wskazane w § 3 ust. 2 pkt d umowy. Zwłoki zostają bezpłatnie wydane rodzinie zmarłego lub innej osobie uprawnionej do pochówku. Zgodnie z treścią umowy, PCM uiszcza zakładowi pogrzebowemu opłatę za transport, przechowywanie zwłok oraz dodatkowe wyposażenie niezbędne do realizacji umowy. Ponadto z treści umowy wynika, iż rodzina lub inna osoba uprawniona do pochówku ma swobodny wybór firmy świadczącej usługi pogrzebowe, za które to czynności, koszty ponosi rodzina lub inna osoba uprawniona do pochówku.

Jak wynika z materiału dowodowego, PCM osiągnął w 2009r. przychód w wysokości 19.189.706,39 PLN (karta nr 79).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

I.

Dla uznania, że sprawa ma charakter antymonopolowy niezbędne jest ustalenie czy w okolicznościach sprawy doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, celem regulacji w niej przyjętej jest zapewnienie rozwoju konkurencji, ochrona przedsiębiorców narażonych na stosowanie praktyk monopolistycznych i ochrona interesów konsumentów. Ustawa ta znajduje zatem zastosowanie jedynie wówczas, gdy zagrożony lub naruszony zostaje interes publiczny, polegający na zapewnieniu właściwych warunków funkcjonowania rynku. Przeto ustawa ta, w odniesieniu do przedsiębiorców, chroni konkurencję, a w odniesieniu do konsumentów, ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym. Działaniami wymierzonymi w tak rozumianą konkurencję, bądź skierowanymi w tak pojmowane interesy konsumentów, są zatem jedynie takie działania, które dotyczą sfery interesów szerszego kręgu uczestników rynku, a więc gdy dotyczą nie sytuacji pojedynczego przedsiębiorcy czy konsumenta, lecz zaburzeń na rynku, w rozumieniu negatywnych zjawisk charakteryzujących jego funkcjonowanie. Ingerencja Prezesa Urzędu uzasadniona jest tylko wówczas, gdy służy ochronie tak pojętej konkurencji lub interesu konsumentów. Celem ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie jest więc ochrona prywatnoprawnego interesu przedsiębiorcy bądź konsumenta.

Dlatego też warunkiem koniecznym w niniejszej sprawie do stwierdzenia naruszenia przez Szpital przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest wykazanie, iż działaniami tego przedsiębiorcy mógł zostać dotknięty szerszy krąg uczestników rynku.

W ocenie Prezesa Urzędu działaniami PCM mógł zostać dotknięty szeroki, bliżej nieokreślony krąg konsumentów tj. rodzin i innych osób zlecających pochówki zwłok osób zmarłych w Szpitalu, którzy na skutek treści umowy pomiędzy nim a zewnętrznym zakładem pogrzebowym, byli zmuszeni do uiszczania opłat za pierwszą i drugą dobę przechowywania zwłok w prosektorium, tj. opłat, których nie powinni uiszczać zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 31.10.2006r. w sprawie postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu (Dz.U. Nr 203, poz. 1503), czyli niezgodne z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

Uzasadnia to zdaniem Prezesa Urzędu twierdzenie, iż w niniejszej sprawie został naruszony interes publiczno-prawny konsumentów tj. rodzin i innych osób dokonujących formalności związanych z organizacją pochówku osób zmarłych w Szpitalu.

Powyższe stanowisko znajduje odzwierciedlenie w bogatym orzecznictwie sądowym dotyczącym decyzji Prezesa Urzędu. Przykładowo Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 05.06.2008r. (sygn. akt III SK 40/07) potwierdził zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą w tej kwestii, iż w przypadku gdy skutki działań przedsiębiorcy mogły wpłynąć czy też wpłynęły na pozycję innych przedsiębiorców, a w szczególności konsumentów, bezsprzecznym jest, iż naruszają one interes publiczny i stanowią podstawę do zastosowania przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Dalej w wyroku tym Sąd Najwyższy potwierdził, iż również w przypadku, gdy okoliczności pojedynczego przypadku wskazują na zagrożenie dla funkcjonowania rynku praktykami szkodliwymi ze względu na interes konsumentów (interes publiczny), spełnione zostaną przesłanki prawne uzasadniające wszczęcie postępowania administracyjnego.

Dlatego też Prezes Urzędu uznał za celowe wszczęcie postępowania w tej sprawie.

1. Zgodnie z treścią art. 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest nadużycie przez przedsiębiorców pozycji dominującej na rynku. Dlatego też uznanie praktyki określonej w art. 9 ust. 1 ww. ustawy za ograniczającą konkurencję następuje w przypadku, gdy przedsiębiorca posiada pozycję dominującą na rynku właściwym i nadużywa tej pozycji.

Wobec powyższego warunkiem niezbędnym do uznania, iż PCM poprzez określone zachowanie nadużył pozycji dominującej na rynku, jest wykazanie, że Szpital w rozumieniu

przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest przedsiębiorcą, wyznaczenie rynku właściwego, na którym działa oraz wykazanie, iż posiada na tym rynku pozycję dominującą.

Pojęcie przedsiębiorcy, jakim posługuje się ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, zostało zdefiniowane w art. 4 pkt 1 tej ustawy. Przepis ten mówi, iż na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, a także m.in. osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

PCM jest spółką akcyjną, zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym. Z chwilą wpisania w dniu 20.08.2004r. do KRS-u, przedsiębiorca ten uzyskał osobowość prawną.

Z odpisu z KRS wynika, iż przedmiotem jego działania jest m.in. działalność szpitali, praktyka lekarska ogólna i specjalistyczna.

Jak wynika z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 30.08.1991r. o zakładach opieki zdrowotnej (tekst jedn. Dz.U. z 2007r. Nr 14, poz. 89 ze zmian.), zasadniczym celem funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej, jest udzielanie świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia.

Oznacza to tym samym, iż działalność Szpitala ma charakter użyteczności publicznej, w związku z tym na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów posiada on status przedsiębiorcy.

Kolejną przesłanką konieczną do wykazania w niniejszej sprawie, jest udowodnienie, iż Szpital posiada pozycję dominującą na rynku właściwym.

Zgodnie z art. 4 pkt 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez rynek właściwy rozumie się rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz oferowane są na obszarze, na którym ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji. Tym samym do zdefiniowania rynku właściwego w danej sprawie konieczne jest jego określenie w ujęciu produktowym i geograficznym.

Zgodnie z art. 25a ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991r. o zakładach opieki zdrowotnej, szpital ma obowiązek należycie przygotować zwłoki osoby zmarłej w szpitalu w celu ich wydania osobom uprawnionym do ich pochowania. Ponadto zgodnie z art. 25a ust. 2 tej ustawy, Minister właściwy do spraw zdrowia określa w drodze rozporządzenia, sposób postępowania szpitala ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu, w szczególności zakres czynności należących do obowiązków szpitala związanych z przygotowaniem zwłok do ich wydania. Natomiast w myśl przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu, wydanego na podstawie art. 25a ust. 2 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, do obowiązków szpitala należy m.in. przechowywanie zwłok w chłodni nie dłużej niż 48 godzin oraz ich umycie i ubranie. Wykonywanie tych usług zgodnie z § 6 ust. 1 należy do obowiązków osoby wskazanej w regulaminie porządkowym szpitala, która przed wydaniem zwłok z zachowaniem godności należyj osobie zmarłej jest zobowiązana zwłoki umyć i ubrać.

Z powyższego wynika, iż wykonanie określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia usług dotyczących przechowania zwłok przez okres do 48 godzin oraz ich przygotowania do wydania w stanie zapewniającym zachowanie godności osoby zmarłej tj. umycia i ubrania należy do obowiązków szpitala i jest konsekwencją świadczenia przez niego usług zdrowotnych. Nie jest natomiast możliwe wydanie zwłok osobie uprawnionej do ich pochowania bez ich umycia i ubrania w prosektorium. Wykonanie tych czynności przy zmarłym przez szpital umożliwia ich wydanie osobie uprawnionej do pochówku. Dopiero po wydaniu osobie uprawnionej do pochówku przez szpital należycie przygotowanych zwłok,

możliwe jest zlecenie wykonania dalszych usług związanych z pochówkiem, firmie pogrzebowej.

Usługi takie jak przechowywanie zwłok oraz ich umycie i ubranie były już wielokrotnie przedmiotem orzeczeń Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów np. wyrok z dnia 11 maja 1994r. (sygn. akt XVII Amr 61/93), wyrok z dnia 10 kwietnia 1996r. (sygn. akt XVII Amr 9/96), wyrok z dnia 20 lutego 2002r. (sygn. akt XVII Ama 15/01), wyrok z dnia 21 sierpnia 2003r. (sygn. akt XVII Ama 71/02), wyrok z dnia 28 stycznia 2004r. (sygn. akt XVII Ama 19/03), wyroki z dnia 25 maja 2006r. (sygn. akt Ama 98/04 oraz Ama 38/06). W świetle tego orzecznictwa usługi polegające na przechowywaniu zwłok oraz ich umyciu i ubraniu należą do zakresu usług prosektoryjnych.

Ponieważ obowiązek wykonania usług prosektoryjnych został nałożony na szpitale w drodze wskazanych powyżej przepisów, nie mogą one pozbawić się tego obowiązku i muszą świadczyć przedmiotowe usługi bezpośrednio lub też za pomocą osób trzecich. Oznacza to, iż w niniejszej sprawie również PCM posiada obowiązek bezpłatnego przechowania zwłok przez okres 48 godzin od czasu zgonu przed ich wydaniem osobie uprawnionej do pochówku, a także ich umycia i ubrania. Jednakże ponieważ Szpital nie posiada własnego prosektorium, służącego do wykonania tych usług, w dniu 04.01.2010r. zawarł z zewnętrznym przedsiębiorcą pogrzebowym umowę na podstawie, której przedmiotowe usługi przechowywania zwłok wykonywane są przez przedsiębiorcę zewnętrznego. Przed tą datą rodzina zmarłego lub też inna osoba uprawniona do pochówku zarówno podejmowała starania wyboru miejsca przechowania zwłok jak i ponosiła ciężary finansowe z tego tytułu. Dlatego też zdaniem Prezesa Urzędu uzasadnione jest przyjęcie, iż rynkiem produktowym w tej sprawie jest dla Szpitala rynek organizowania świadczenia usług prosektoryjnych w stosunku do zwłok osób zmarłych w tym Szpitalu.

Zgodnie z ww. przepisami oraz procedurą „Zasady postępowania w przypadku zgonu pacjenta”, zwłoki żadnej z osób zmarłych w Szpitalu nie mogą być wydane osobie uprawnionej do pochówku bez ich odpowiedniego przygotowania zgodnie z tą procedurą. Ponadto zgodnie z umową z dnia 04.01.2010r., zakład pogrzebowy, z którym Szpital zawarł umowę, odbiera zwłoki w celu ich przechowania. Tym samym rynkiem właściwym, na którym działa PCM, jest rynek organizowania świadczenia usług prosektoryjnych w stosunku do zwłok osób zmarłych właśnie w tym Szpitalu.

Z uwagi na to, iż PCM nie posiada konkurencji na rynku organizowania świadczenia usług prosektoryjnych dla zwłok osób w nim zmarłych, należy uznać, iż w świetle art. 4 pkt 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, posiada na tym rynku pozycję dominującą.

Wobec powyższego w niniejszej sprawie działania PCM mogą podlegać ocenie w świetle art. 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W myśl art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę ograniczającą konkurencję uznaje się nie samo posiadanie pozycji dominującej ale jej nadużywanie, czyli oddziaływanie na interesy konkurentów, kontrahentów lub konsumentów w stopniu niemożliwym do zaistnienia w przypadku, gdyby podejmujący je przedsiębiorca działał na rynku w warunkach konkurencji. Ustawa nie wymienia w sposób wyczerpujący przejawów nadużywania pozycji dominującej na rynku, a jedynie wylicza w art. 9 ust. 2 typowe przykłady zachowań przedsiębiorców mających charakter praktyk ograniczających konkurencję. Z uwagi na otwarty katalog praktyk, nie ma formalnych przeszkód, aby został on rozszerzony także o działania przedsiębiorców ograniczające konkurencję czy też godzące w interesy konsumentów.

Warunkiem niezbędnym do uznania w tej sprawie, iż PCM nadużył pozycji dominującej na rynku właściwym i tym samym naruszył art. 9 ust. 1 tej ustawy, jest wykazanie, iż Szpital nie zapewnił rodzinie zmarłego lub też innej osobie uprawnionej do organizacji pochówku, bezpłatnego przechowywania zwłok w chłodni przez okres do 48 godzin, co jest zachowaniem niezgodnym z prawem, którego Szpital nie mógłby narzucić konsumentom w przypadku posiadania konkurencji na rynku.

Obecnie obowiązki szpitala dotyczące postępowania ze zwłokami ludzkimi reguluje ustawa o zakładach opieki zdrowotnej. Stosownie do art. 18a ust. 1 tej ustawy, organizację i porządek procesu udzielania świadczeń zdrowotnych w zakładzie opieki zdrowotnej określa regulamin porządkowy. Regulamin ma określać m.in. obowiązki szpitala w razie śmierci pacjenta. Ponadto zgodnie z art. 18a ust. 2 tej ustawy, regulamin nie może naruszać praw pacjenta określonych w jej przepisach i wynikających z przepisów odrębnych.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, szpital udziela pacjentom świadczeń zdrowotnych bezpłatnie, za częściową odpłatnością lub odpłatnie za zasadach określonych w ustawie, przepisach odrębnych lub w umowie cywilnoprawnej. Wobec powyższego rozważeniu w tej sprawie podlega czy przygotowanie zwłok do pochówku w tym ich przechowanie powinno się odbywać bezpłatnie.

Zasady finansowania świadczeń zdrowotnych określa ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. Nr 210, poz. 2135 ze zmian.). Zgodnie z art. 2 ust.1 ww. ustawy, do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej mają prawo świadczeniobiorcy wymienieni w przepisach tej ustawy. Są to m.in. osoby objęte powszechnym, obowiązkowym i dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym. Osobom tym zgodnie z art. 33 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej udziela się świadczeń nieodpłatnie, za częściową lub całkowitą odpłatnością. Jeżeli przepisy odrębne przewidują odpłatność za świadczenia zdrowotne, stosuje się ceny urzędowe. Dlatego też w niniejszej sprawie należy poddać rozważeniu czy przepisy szczególne lub odrębne regulują zakres usług związanych z przygotowaniem zwłok do pochówku oraz ich odpłatność.

W myśl art. 25a ust. 1 i ust. 2 ww. ustawy, w razie śmierci pacjenta, szpital ma obowiązek należycie przygotować jego zwłoki w celu ich wydania osobom uprawnionym do pochowania. Zakres czynności należących do obowiązków szpitala związanych z przygotowaniem zwłok pacjenta do wydania osobom uprawnionym do pochowania, zgodnie z przepisami tej ustawy określa odpowiednie rozporządzenie wykonawcze. W dniu 25 listopada 2006r. weszło w życie powyżej wspomniane rozporządzenie Ministra Zdrowia. Do czasu wejścia w życie tego rozporządzenia, brak było jednoznacznych przepisów prawnych regulujących obowiązki szpitala w zakresie postępowania ze zwłokami ludzkimi. Dlatego też zgodnie z dotychczasowym orzecnictwem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (np. m.in. wyrok z dnia 20 lutego 2002r. sygn. akt XVII Ama 15/01, z dnia 21 sierpnia 2003r. sygn. akt XVII Ama 71/02, z dnia 28 stycznia 2004r. sygn. akt XVII Ama 19/03, z dnia 27 kwietnia 2005r. sygn. akt XVII Ama 7/04, z dnia 27 kwietnia 2005r. sygn. akt XVII Ama 9/04, z dnia 25 maja 2006r. sygn. akt XVII AmA 98/04 oraz sygn. akt XVII AmA 38/06 i z dnia 20 września 2006r. sygn. akt XVII Ama 97/05), opierano się w tym zakresie na prawie zwyczajowym, zgodnie z którym takie czynności jak umycie zwłok czy też ich przechowanie przez okres trzech dób były wykonywane przez szpitale nieodpłatnie.

Jak opisano to w części dotyczącej ustalenia stanu faktycznego, od 25.11.2006r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia, zwłoki osoby zmarłej w szpitalu przechowywane się nie dłużej niż 48 godzin. Ponadto osoba wskazana w regulaminie szpitala jest obowiązana zwłoki osoby zmarłej umyć, ubrać i wydać osobie uprawnionej do ich pochowania. Tym samym rozporządzenie reguluje wprost obowiązek wykonywania przez szpital tzw. usług prosektoryjnych i stanowi, iż szpital obowiązany jest do przechowywania w chłodni zwłok osób zmarłych w szpitalu przez okres 48 godzin od czasu zgonu oraz dokonania ich umycia i ubrania. Oznacza to, iż w przedmiotowej sprawie Szpital posiada obowiązek bezpłatnego przechowywania zwłok przez okres 48 godzin.

Jednakże jak wynika z ustaleń poczynionych w przedmiotowej sprawie, Szpital do dnia 3 stycznia 2010r. nie wykonywał należycie tego obowiązku, gdyż nie zapewniał usługi przechowywania zwłok przez okres 48 godzin od czasu zgonu i nie ponosił kosztów z tego tytułu. To rodziny zmarłych lub inne osoby uprawnione do pochówku były zobowiązane do odbioru zwłok po upływie 2 godzin od czasu zgonu, samodzielnego wyboru zakładu

pogrzebowego, który wykona rzeczoną usługę oraz do poniesienia ewentualnych ciężarów finansowych z tego tytułu.

Działania te spowodowały przede wszystkim naruszenie praw rodzin zmarłych i innych osób zlecających organizację pochówku osób zmarłych w PCM, poprzez umożliwienie pobierania od nich opłat za usługi, które powinny być wykonywane bezpłatnie. Na skutek tego rodziny osób zmarłych lub też inne osoby organizujące pochówek były zmuszone do ponoszenia ciężarów finansowych za usługi, które powinny być wykonywane przez PCM bezpłatnie. Tym samym PCM poprzez działania niekorzystne dla rodzin zmarłych oraz innych osób organizujących pochówki nadużył posiadanej pozycji dominującej na rynku, co stanowi naruszenie art. 9 ust.1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu pragnie ponadto wskazać, iż nie neguje prawa do przekazywania zwłok osób zmarłych w tym Szpitalu, zewnętrznym zakładom pogrzebowym w celu przechowania zwłok, w szczególności w przypadku nie posiadania przez niego własnej chłodni służącej do tego celu. Jednakże sytuacja taka nie może powodować naruszenia przez Szpital obowiązujących przepisów w zakresie wykonywania usług przechowywania zwłok oraz w efekcie naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W rozpatrywanej sprawie Szpital ograniczył się do zapewnienia rodzinie zmarłego bezpłatnego mycia i ubrania zwłok. Zignorował natomiast całkowicie obowiązek bezpłatnego przechowywania zwłok przez okres do 48 godzin od czasu zgonu i „przerzucił” ten obowiązek zarówno pod względem organizacyjnym jak i finansowym na rodziny zmarłych lub też inne osoby organizujące pochówek. Należy przy tym zaznaczyć, iż Szpital od 2004r. do 2009r. odnosił niewątpliwie korzyści finansowe z takiej sytuacji, w postaci nie ponoszenia kosztów z tego tytułu. Dopiero zawarcie umowy z dnia 04.01.2010r. spowodowało, iż działania PCM stały się zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia.

Zgodnie z art. 11 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w przypadku jeśli zachowanie rynkowe przedsiębiorcy przestało naruszać zakazy określone w art. 9 tej ustawy, wydaje się decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i stwierdza się zaniechanie jej stosowania.

Jak wykazano to powyżej Szpital zawierając w dniu 04.01.2010r. umowę z zewnętrznym zakładem pogrzebowym w zakresie przechowywania zwłok przez okres 48 godzin od czasu zgonu, zaprzestał z tym dniem stosowania praktyki ograniczającej konkurencję o jakiej mowa w punkcie I.1 sentencji decyzji.

Stąd też Prezes Urzędu orzekł jak w punkcie I.1 sentencji niniejszej decyzji.

2. Stosownie do art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną, jeżeli przedsiębiorca ten dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 6 w zakresie niewyłączonym na podstawie art. 7 i 8, lub zakazu o jakim mowa w art. 9 tej ustawy, w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego przez tego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Wysokość nałożonej kary powinna spełniać funkcję prewencyjną tj. zapobiegać w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy, a także i represyjną tj. stanowić reperkusję za jej naruszenie.

Prezes Urzędu uznał w punkcie I.1 niniejszej decyzji, iż działania PCM naruszyły art. 9 ust. 1 ww. ustawy, co wykazano w uzasadnieniu do tego punktu decyzji. Dlatego też nałożenie na tego przedsiębiorcę kary pieniężnej jest celowe.

Ustalając wysokość kary pieniężnej nakładanej na PCM w niniejszym postępowaniu, Prezes Urzędu ocenił przede wszystkim szkodliwość naruszenia przez Szpital ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Oceniając tą przesłankę Prezes Urzędu uznał, iż Szpital poprzez działania o jakich mowa w punkcie I.1. niniejszej decyzji, nadużył posiadanej pozycji dominującej na rynku organizowania świadczenia usług prosektoryjnych, które doprowadziło przede wszystkim do eksploatacji konsumentów tj. rodzin oraz innych osób organizujących pochówki, którzy poprzez takowe działania Szpitala byli zobowiązani do uiszczania opłaty za

pierwszą i drugą dobę przechowywania zwłok w chłodni, która to usługa zgodnie z obowiązującymi przepisami powinna być wykonywana bezpłatnie. Jednakże z racji tego, iż działanie takie przysporzyło PCM niewielkich korzyści finansowych, Prezes Urzędu uznał, iż takową praktykę Szpitala należy zaliczyć do pozostałych naruszeń przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Dlatego też Prezes Urzędu jako podstawę do dalszego ustalania wysokości kary pieniężnej, przyjął kwotę 0,011% przychodu Szpitala uzyskanego w 2009r.

W dalszej kolejności ustalając wysokość kary pieniężnej, Prezes Urzędu ocenił specyfikę rynku oraz działalność tego przedsiębiorcy tj. PCM. Oceniając powyższą przesłankę uwzględniono fakt, iż Szpital jak udowodniono to w tej decyzji, posiada pozycję dominującą, a nawet tzw. „monopolistyczną” na rynku organizowania świadczenia usług prosektoryjnych względem zwłok osób zmarłych w tym Szpitalu. Z kolei na skutek działań Szpitala, rodziny osób zmarłych lub też inne osoby organizujące pochówek, w związku z pozycją rynkową tego przedsiębiorcy, byli zmuszeni do ponoszenia kosztów finansowych, w postaci konieczności uiszczania opłaty za pierwszą i drugą dobę przechowywania zwłok w zewnętrznym zakładzie pogrzebowym.

Ponadto Prezes Urzędu uwzględnił fakt, iż co prawda z usług prosektoryjnych konsumenci korzystają incydentalnie, jednakże w trudnych dla siebie okolicznościach. Dlatego też oceniana w niniejszym postępowaniu praktyka Szpitala, pod względem etycznym była naganna.

Oceniając jednakże specyfikę rynku Prezes Urzędu wziął również pod uwagę, iż praktyka stosowana przez Szpital dotknęła jedynie niewielkiej liczby konsumentów.

Mając na uwadze powyższe przesłanki dotyczące specyfiki rynku, na którym działa PCM, Prezes Urzędu uznał za niecelowe dokonywać zmiany wysokości kary pieniężnej ustalonej na poprzednim etapie.

Ponadto ustalając wysokość kary pieniężnej Prezes Urzędu wziął również pod uwagę długotrwałość stosowania przez Szpital praktyki ograniczającej konkurencję, czyli to, iż praktyka trwała dłużej niż rok, co spowodowało szkody finansowe dla konsumentów w długim okresie czasu. Stąd też mając powyższe na uwadze, uznano za uzasadnione podwyższenie kwoty kary pieniężnej ustalonej na poprzednim etapie o 30%.

Miarkując wymiar kary pieniężnej Prezes Urzędu miał również na względzie, iż Szpital będący profesjonalnym uczestnikiem rynku świadczenia usług medycznych, powinien zadawać sobie sprawę z obowiązków, jakie nakłada na niego powszechnie obowiązujące prawo w tym zakresie w tym i rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie postępowania ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu oraz, iż podejmowanymi działaniami nie może naruszać obowiązujących przepisów. Jednakże jako przesłankę łagodzącą uwzględniono fakt, iż Szpital zaniechał stosowania tej praktyki ograniczającej konkurencję. Dlatego też Prezes Urzędu obniżył wysokości kary pieniężnej ustalonej na poprzednich etapach jej miarkowania o 10%.

Ostatecznie mając na uwadze powyżej przedstawione przesłanki Prezes Urzędu uznał za zasadne nałożenie na Szpital kary pieniężnej w wysokości 2.470 PLN (słownie: dwóch tysięcy czterystu siedemdziesięciu złotych) stanowiącej ok. 0,13% kary maksymalnej jaka mogłaby być nałożona na tego przedsiębiorcę za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ocenie Prezesa Urzędu, kara pieniężna nałożona w powyższej wysokości, jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i pełni funkcję represyjną, gdyż podkreśla naganność zachowania przedsiębiorcy, który dopuścił się stosowania praktyk ograniczających konkurencję. Nałożenie kary pieniężnej w niższej wysokości spowodowałoby, iż kara utraciłaby swój charakter represyjny. Jednocześnie nałożona kara pełni funkcję prewencyjną, gdyż zapobiega stosowaniu w przyszłości sprzecznych z interesem publicznym praktyk ograniczających konkurencję.

Stąd też orzeczono jak punkcie I.2 sentencji niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, karę pieniężną należy wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000, w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

3. Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 77 tej ustawy, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów tejże ustawy, przedsiębiorca lub związek przedsiębiorców, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania.

Niniejsze postępowanie antymonopolowe zostało wszczęte z urzędu. W jego wyniku w punkcie I.1 sentencji przedmiotowej decyzji Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przez Szpital art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania są dla Prezesa Urzędu wydatki związane z doręczaniem PCM pism w toku postępowania. W związku z powyższym postanowiono obciążyć PCM kwotą kosztów w wysokości 25 PLN (słownie: dwudziestu pięciu złotych).

W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie I.3 sentencji.

Koszty niniejszego postępowania, na podstawie art. 264 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego, w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów należy wpłacić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie I.3 niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479³² § 1 i 2 Kpc, przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

Maciej Fragsztajn
Dyrektor Delegatury